

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**МИРЗО УЛУГБЕК НОМИДАГИ
ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ**

“КЕЛИШИЛДИ”

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус
таълим вазирлиги

2020 й.

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

Ўзбекистон Миллий университети
ректори

А. Мирзохитмов

“ 27 ” 07 2020 й.

**5210200-Психология (фаолият турлари бўйича) таълим йўналиши
негиздаги:**

- 5A210201 – Психология (фаолият турлари бўйича)

**магистратура мутахассисликларига кирувчилар учун махсус
(ихтисослик) фанларидан**

ДАСТУР

Тошкент – 2020 й.

Аннотация

Дастур 5A210201 –Психология (фаолият турлари бўйича) магистратура мутахассислигига қирувчилар учун 5210200 – Психология (фаолият турлари бўйича) таълим йўналишининг 2016/2017 ўқув йилида тасдиқланган ўқув режасидаги асосий фанлар асосида тузилган.

ТУЗУВЧИЛАР:

Муҳамедова Д.Г. – ЎзМУ «Психология» кафедраси мудири, п.ф.д., профессор.

Расулов А.И. – ЎзМУ «Психология» кафедраси доценти, п.ф.д.

Дастур Ижтимоий фанлар факультетининг 2020 йил 23 июндаги № 10 сонли Кенгаши йиғилишида муҳокама қилинган ва тасдиқлашга тавсия этилган.

КИРИШ

Ҳозирги кунда мамлакатимизда психология соҳаларига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Умумий психология фани психология йўналишларида асосий вазифаларидан бирини эгаллайди. У бошқа фанларни ўқитишда асос сифатида хизмат қилиши мумкин.

Умумий психология фани жамият ҳаётида муҳим ўрин тутди. Психологик тадқиқотлар, инсонларни ҳолатларини (эмоцияларини, эҳтиёжларини, мотивларини) бошқариш уларни йўналтириш умумий психологиянинг асосий вазифалари сирасига кириди. Умумий психология фани ижтимоий гуманитар, табиий ва аниқ фанлар билан узвий боғланган. Уларнинг методология ва илмий принципларидан фойдаланади.

5210200 – Психология (фаолият турлари бўйича) таълим йўналиши бакалавриат таълим йўналиши психология фанининг вазифалари, тарихи, замонавий ҳолати, замонавий йўналишлари кабиларни қамраб олади. Шунингдек, умумий психология фани предмети, мақсади ва вазифалари. Умумий психология бўлимлари, умумий психологияга бўлган бугунги талаблар. Умумий психология тарихи, энг аҳамиятли йўналиш ва тармоқлари. Умум психологик ҳолатлар ва жараёнлари. Умумий психологиянинг замонавий тузилиши, умумий психологиянинг замонавий усуллари каби муҳим категориялар мажмуасини ташкил этади.

Психология (фаолият турлари бўйича) магистратура мутахассисликларига кирувчи талабалар учун таълим йўналиши ўқув режасига асосан 11 та умукасбий фанлари бўйича: “Умумий психология”, “Экспериментал психология ва практикум”, “Социал психология”, “Мутахассисликка кириш”, “Индивидуал ва гуруҳий консультация”, “Тараққиёт психологияси ва дифференциал психология”, “Педагогик психология ва психологияни ўқитиш методикаси”, “Тиббиёт психологияси”, “Меҳнат ва муҳандислик психологияси”, “Психогенетика”, шунингдек, 4 та ихтисослик фанларидан: “Психологик тадқиқот натижаларини қайта ишлаш методлари ва технологиялари”, “Махсус психология”, “Юридик психология”, “Деструктив психология”, “Ўзини ўзи бошқариш психологияси” кабилардан тест саволлари шакллантирилган. Бу фанлар ўз негизда қамраб олинган маълумотлар қуйида батафсил келтирилган.

Умумий психология фани бўйича:

Психология фани предмети, вазифалари, объекти ва аҳамияти. Психологик билимлар олами. Психологиянинг мустақил фан сифатида шаклланиши. Психологик мактаблар. Психология ривожига ҳисса қўшган улуғ олимлар. Психология тармоқлари. Психология фани ривожланишининг замонавий тенденциялари. Психолог-мутахассислар тайёрлаш муаммолари. Психология касб сифатида. Психологларнинг касбий фаолият турлари. Фарб мамлакатлари ва МДҲда мутахассис психологларни тайёрлашни сифатини ошириш жиҳатлари. Психологларни тайёрлаш босқичлари. Психологлар жамияти ва ассоциацияларини шаклланиши. Илмий тадқиқотлар психологлар

фаолияти тури сифатида. Амалий психологик иш психологлар фаолият тури сифатида. Психологик билимларни ўргатиш психолог фаолияти тури сифатида.

Психология тармоқлари ва психолог касбий фаолияти бўйича:

Психолог фаолиятини кўриниши ва соҳалари. Касбий муҳим сифатлар. Психологнинг фаолият кўринишлари. Таълим тизимида психологик фаолият. Тиббиёт соҳасида психологик ёрдам. Ижтимоий муносабатлар соҳасида психолог фаолияти хусусиятлари. Меҳнат психологияси ва ташкилий психология. Иқтисод ва бизнес соҳасида психология. Кадрларни танлаш ва бошқариш психологияси. Ҳуқуқий соҳасида психологик фаолият. Спорт соҳасида психологик иш. Консультатив психология. Тараққиёт психологияси. шахс психологияси. Психокоррекция ва психотерапия.

Психиканинг эволюцияси ва вужудга келиши бўйича:

Инсон психикасини умумий қонуниятлари, тизими ва функциялари. Инсон психикасини тизими. Эволюцияда табиий танланишнинг ўрни. Дарвин назарияси. Эволюцияда табиий танланишнинг ўрни. Уильям Джеймс ва инстинктлар психологияси. Психология тарихида психика мезони. Психиканинг объектив ва субъектив мезонлари. Психикани ривожланиш босқичлари. Хатти -ҳаракат шакллари. Туғма ва индивидуал хатти -ҳаракат. У. Джеймснинг инстинктлар назарияси. Ҳайвонлар интеллектуал хатти ҳаракат шакллари. Физиологлар тадқиқотларида хатти-ҳаракатнинг рефлексор назариялари. Замонавий йўналишларда ҳайвонлар ҳаракатларини ўрганилиши.

Шахсни эволюцион жиҳатдан ривожланиши бўйича:

Шахсни эволюцион жиҳатдан ривожланиши. Шахс назарияларига замонавий қарашлар. Эволюцион назариялар ва шахс. Шахс филогенези ва онтогенези. Ижтимоий ишлаб чиқариш инсон ҳаётининг усули сифатида. Меҳнат фаолият хусусияти: жамовий, ва бошқалар. Эҳтиёжларнинг вужудга келиши. Инсон ижтимоий мавжудот сифатида. Индивид, субъект, шахс, индивидуаллик тушунчаси

Ҳаракат инсон фаолиятнинг бирлиги сифатида. Хатти-ҳаракат қурималари бўйича:

Психофизиологик муаммо. Мия ва инсоннинг психик жараёнлари. Психик жараёнлар ҳолатига қараб муоммони тадқиқ қилиш ва ечими. Психофизиологик таъсир ҳолатлари. Психик жараёнларни физиологик ҳолатлардан чекланганлиги. Психологик билимларни таҳлил қилиш қонуниятлари. Мақсадга қаратилган фаолият. Образлар асосида фаолиятни назорат қилиш. Фаолиятнинг ўзига хослигига қараб тобеълик ҳолатлари. Ҳаракат фаолиятни таҳлил қилувчи асосий мезон сифатида. Фаолият ва операциялар. Мақсад ва мотивларни ўзига хослиги. Ўқиш жараёнининг мақсадлари. Ҳаракат қисмлари: ориентировка, бажарувчи, назорат.

Харакатнинг операцияга ўтиши. Ҳаракатли вазифалар ва бажариш ҳолатлари. Ҳаракатни коррекция қилиш. Афферент тизимлар роли. (Н. А. Бернштейн. инсоннинг психик жараёнлари ва мия. МНС тузилиши. Бош мия, орқа мия, периферик ва вегетатив нерв системаси. Ақлий ва ички ҳаракатлар. Бир ҳаракатдан иккинчи ҳаракатга, ақлий операцияларга ўтиш. Хатти-ҳаракат тушунчаси. (П.К.Анохин). Координацион ҳаракат тушунчаси. (Н.А.Бернштейн) ҳаракатларни ривожланиши. Психомоторика тушунчаси Ҳаракатнинг мақсад сари интилиш хусусияти. Ҳаракат регуляцияси. Ҳаракат асосини ориентирлаш тушунчаси. Ҳаракатнинг умумий фаолият жараёнлари хусусиятига боғлиқлиги. Ақлий ва ички ҳаракатлар. Бир ҳаракатдан иккинчи ҳаракатга, ақлий операцияларга ўтиш. Хатти-ҳаракат ҳаракат тушунчаси. (П.К.Анохин). Координацион ҳаракат тушунчаси. (Н.А.Бернштейн) ҳаракатларни ривожланиши. Психомоторика тушунчаси Ҳаракатнинг мақсад сари интилиш хусусияти. Ҳаракат регуляцияси. Ҳаракат асосини ориентирлаш тушунчаси. Ҳаракатнинг умумий фаолият жараёнлари хусусиятига боғлиқлиги.

Ҳайвонот оламида психик функциялар эволюцияси. Қиёсий психология бўйича:

Онтогенезда хатти-ҳаракатлар муаммоси. Постнатал хатти ҳаракатда билиш жабҳалари. Психик фаолиятнинг ювенал (ўйин) даврда ривожланиши. Ҳайвонларда ўйиннинг умумий таснифи. Ўйин фаолияти орқали ҳайвонлар хатти-ҳаракатининг мустаҳкамлашиши. Ўйин фаолияти даврида мулоқотнинг ривожланиши. Ўйин фаолияти даврида билиш функцияларининг шаклланиши Туғма ва орттирилган хатти-ҳаракат шакллари. Онтогенезда ҳайвонлар хатти-ҳаракатининг биологик шартланганлиги. Преренатал даврда психик фаолиятнинг ривожланиши. Перенатал ривожланиш даврида туғма ва орттирилган хатти-ҳаракат шакллари. Ҳомила фаол хатти-ҳаракатининг ривожланиши. Сенсор қобилятларнинг ва мулоқот элементининг перенатал даврда ривожланиши. Психик фаолиятни янги постнатал даврда ривожланиши. Постнатал даврда ҳайвонлар хатти-ҳаракатининг ривожланишини ўзига хослиги. Постнатал даврда инстинктив хатти-ҳаракатлар. Биринчи тажриба. Хатти ҳаракат шакллариининг постнатал ҳолат билан ижобий алоқаси. Илк мулоқот шакллари. Элементар сенсор психика. Психик ривожланишнинг қуйи босқичи. Элементар сенсор психиканинг ривожланишини юқори босқичи. Перцептив психика. Перцептив психиканинг ривожланишини қуйи босқичи. Перцептив психиканинг ривожланишини юқори босқичи. Ҳайвонларда интеллект муаммоси. Антропогенез ва психика эволюцияси. Меҳнат фаолиятининг вужудга келишидаги қийинчиликлар. Умумий ва яқка тартибдаги нуттқнинг пайдо бўлишидаги муаммолар. Қиёсий психологияга кириш. Ҳайвонлар ва инсонларнинг психикасини қиёсий ўрганиш. Инсон боласи ва маймун боласидаги расм чизиш қобилятини солиштириш. Инсон психикаси ва ҳайвонларнинг психикасидаги умумий ўхшашликлар.

Приматлар хатти-ҳаракатининг антропогенетик ўхшашликлари. Инсон этологияси. Маданий -тарихий назария.

Шахс психологиясининг методологик принциплари бўйича:

Методология илмий методлар назарияси сифатида. Шахсни ўрганиш. Психология тарихида шахснинг ўрни. Шахсни этник ва гендер жиҳатдан ўрганиш. Шахсни баҳолаш. Шахсни тадқиқ этиш. Инсон табиати ҳақидаги тадқиқотлар. Шахсни тадқиқ этиш методлари. Шахс назарияларини белгиловчи мезонлар. Ғарб психология мактабларида шахсни тадқиқ этиш ғоясининг ўзига хослиги.

А.Г.Асмолов бўйича шахсни тадқиқ этишда билиш вазиятлари хусусиятлари. Шахсни ўрганишда тизимлилик принципи даражалари, компонентлари ва тузилма ҳосил қилиш механизмлари (С.Л. Рубинштейн, Б.Г. Ананьев, В.С. Мерлин). Фаоллиқ принципи ва унга доир уч ёндашув (Н.А. Бернштейн, П.К. Анохин, Д.Н. Узнадзе, А.Н. Леонтьев. Тараққиёт принципи: детерминантлари, даражалари ва шахс ривожланиш босқичлари (З. Фрейд, Э. Эриксон, Н. МакВильямс), детерминизм принципи (Дж. Уотсон, С.Л. Рубинштейн, А.Н. Леонтьев), назария, эксперимент ва амалиёт бирлиги принципи (Д. Кэмпбелл, В.Н. Дружинин, Т.В. Корнилова), детерминизм принципи.

Шахс психологияси, кўп қирралиги. Индивид, шахс, индивидуаллик. Шахснинг турли фанлар нуқтаи назаридан ўрганилиши. Шахс муаммоси ва фаннинг методологик даражалари. Шахсга нисбатан эволюцион тарихий ва тизимли ёндашув. Шахс фенотипик хусусиятларининг онтогенезда ривожланиши. Инсон табиатини эволюцион жиҳатдан тадқиқ этиш.

Психологияда шахсни ўрганишлар назарияси бўйича:

Ўргатиш қонуни (Э. Торндайк). Дж.Б.Уотсон ва Э.К. Толменнинг инсонга назарий қарашлари. Теория подкрепления Доллард ва Миллернинг мустаҳкамлаш назарияси. К.Халлнинг ўргатиш назарияси. Скиннернинг оперант шартланганлик назарияси. Оперантлик ва респондентлик ҳулқ-атвор. Ўргатиш жараён сифатида. Мустаҳкамлаш рағбатлантириш ва жазолаш кўринишида. Мустаҳкамлаш тартиблари. Психопатологияда ўзлаштирилмаган ва адаптациялашмаган реакциялар. Ўргатиш психологиясида терапия принциплари. Ўргатиш ва социал когнитив назарияларининг ўхшашлик ва тафовутлари. Кузатиш йўли билан ўрганиш (А. Бандура). Диққат, хотира, ҳаракатни ўзлаштириш, мотивация кузатиш жараёнидаги таълимнинг тўрт жаҳаси. Агрессия ва унинг детерминантлари. Ўзини ўзи самарадорлигини ошириш ва унинг баҳолаш манбалари.

Ҳар хил психология мактабларида шахс назариялари бўйича:

К.Левин майдон назариясининг асосий принциплари. Майдон назариясининг структуравий қисми: психологик майдон ва шахс, шахс ички

худуди, перцептуал-мотор катлам, субхудуд тушунчаси, валент объектлар. Назариянинг динамик қисми: психик қувват, ҳақиқий эҳтиёжлар ва квазиэҳтиёжлар, зўриқиш, зўриқишнинг редуция принципи. К. Левин мактабининг экспериментал ишлари. Когнитив психологиянинг вужудга келиши. Дж. Келли шахслик конструктлари назарияси. Конструкт тушунчаси. Биполярлик, қўлланиш диапазони ва индивидуаллик. Конструктлар тизимининг ривожланиши. Репертуар панжара тести. Рэймонд Кеттелнинг шахс кирраларига структурали ёндашуви. Фиске, Маддининг фаоллаштириш концепцияси. К.Гольдштейннинг ташкилий концепцияси. Ньютеннинг маънавиятли инсон концепцияси. Э.Эриксоннинг шахс тараққиёти концепцияси. Р.Ассаджиоли бўйича шахснинг психосинтез концепцияси.

Шахс ривожланишининг индивидуаллик хусусиятлари ва уларнинг роли бўйича:

Шахс хусусиятлари ҳақидаги тасавурлар талқини (Б.Г.Ананьев). Индивидуаллик хусусиятлари дифференциал психологиянинг предмети сифатида. Инсонлар орасида индивидуал фарқларни ўрганишнинг эволюцион соҳаси. Антропогенезда инсон эволюцион механизмининг гипотезаси (В.П.Алексеев). Инсон шахси ва индивидуаллик хусусиятлари. Индивидуаллик хусусиятлари классификацияси ва уларнинг шахс ҳулқ-атвори регуляциясидаги ўрни. Индивид органик эҳтиёжларининг шахс ҳулқ-атворига таъсири.

Темперамент. Темперамент ҳақида факторлик концепциялари ва уларнинг танқиди. ОНФ типлари хусусида И.П.Павлов назарияси, темперамент ҳақида ҳозирги замон назариялари. Темпераментнинг эволюцион жараёнга мослашиш имкониятлари.

Психологияда характер муаммоси. Характер шаклланиши. Характер акцентуацияси. Жинсий диморфизм ва индивиднинг психологик тавсифи. Жинсий фарқланишнинг психологик муаммолари. Шахснинг инструментал даражалари: қобилиятлар ҳақида тушунча. Махсус ва умумий қобилиятларни аниқловчи тестлар.

Мотивация ҳақида умумий тушунча бўйича:

Инсон фаоллиги, унинг шакллари ва детерминантлари. Эҳтиёж, мотив ва мотивацияларни аниқлаш. А.Н.Леонтьевнинг концепциясида эҳтиёжлар ва мотивлар. Турли психология мактабида мотивация муаммосини ўрганилиши. Мотивация моделлари. Мотивларнинг эволюцион назария (инстинктлар назарияси), драйвларни қисқартириш назарияси, фаоллаштириш назарияси, А.Маслоунинг иерархик назарияси.

Эмоция ҳақида умумий тушунча бўйича:

Эмоционал кечинмаларнинг умумий аниқлиги. Эмоционал кечинмалар классификацияси. Аффектлар, эҳтирос ва кайфият. Эмоциянинг асосий функциялари. Эмоциянинг билиш жараёнларига таъсир этувчи функциялари.

Физиологик жараёнлар билан боғлиқ функциялари. П.В.Симонов бўйича эмоция функциялари классификацияси.

Эмоционал реакцияларнинг нейрофизиологик ва и биохимик асослари. Ҳар хил модалликдаги эмоциялар тавсифи бўйича:

Эмоционал таъсирлаш билан боғлиқ анатомик тузилишлар. Эмоциялар ва олий асаб фаолият. Эмоциялар ва вегетатив асаб тизими. Эмоциялар ва гормонал тизим. Эмоциялар ва бош мия ярим шарлари функционал асимметрияси.

Эмоционал ходисаларнинг модаллиги. Қувонч ва ғамнинг психологик ва психофизиолок характеристикаси. Хавотир ва кўркув эмоцияларининг киёсий таҳлили. Эмпатия, уят ва айб шахс эмоцияси сифатида.

Ирода назариялари бўйича:

Ироданинг фалсафий назариялари. Ирода волонтаризм сифатида (А.Шопенгауер, Б.Спиноза, И.Кант, Г.Гегель, Л.Фейербах). Дж. Локк, У.Джемс, Л.С. Виготский ва В.Франкларнинг назарияларида ирода ва эркин танлаш. Жаҳон психологияси мактаби вакиллари асарларида ирода ихтиёрий мотивация, мажбуриятлилик, психик регуляциянинг асосий шакли ва ички ҳамда ташқи қийинчиликларни бартараф қилиш механизми сифатида талқин этилиши.

Сезги ва идрок ҳақида умумий тасаввурлар бўйича:

Муҳитнинг физиологик характеристикаси. Сезгиларни сигналли акс эттириши. Сезги тушунчасига фалсафий ёндошувлар. Сезгининг махсус энергияси ҳақидаги И.Мюллер ва Г. Гельмгольц назарияси, бу назарияларнинг ҳақиқатлигини исботлаш. Сезгиларни тушунишнинг тарихий ёндошуви, И.Мюллер ва Г. Гельмгольцларнинг назарияларининг ҳозирги кунда аҳамиятининг ёқолганлиги. Сезгининг рецептор ва реффлектор назарияси. А.Ярбус ва бошқаларнинг тажрибалари. Сезгининг бошқа жараёнларга боғлиқлиги ва ташқи муҳит билан алоқаси.

Перцептив образни ташкиллаштириш бўйича:

Идрокнинг сезгидан афзаллиги, уни генетик боғлиқлиги. Идрок турлари: кўриш, эшитиш, сезиш. Образларни идрок қилишнинг ўзига хослиги: предметлилик, яхлитлик, константлик, категориаллик.

Перцептив образларни предметлилиги, идрокнинг яхлитлиги ва ўзгармаслиги. Идрокнинг константлиги, идрокнинг константлик назарияси. Ёруғликни, шаклни, ўлчамни идрок қилишда константлик.

Идрокнинг тушунилганлиги. Маълум бир предметлар учун сўзларнинг аҳамияти. Перцептив образларни ташкиллаштириш механизмлари. Фон ичидан фигурани ажратиш. Перцептив образларни контур ва структуранинг аҳамияти. Перцептив образларни ташкил қилишда ассоциатив ва гештальтпсихологиянинг ўрни.

Идрок иллюзиялари. Иллюзияни вужудга келтирувчи омиллари.

Идрокнинг бузилиши. Перцептив ривожланиш. Идрокда ўрганиш бўйича:

Деменцияда агнозия ва псевдоагнозия. Ҳиссиётларнинг ёлғонлиги. Идрокда мотивацион компонентнинг бузилиши. Ранги идрок қилиш аномалияси. Эшитиш патологияси. Таъм билиш сезгисининг аномалияси. Ҳид билиш жараёнининг аномалияси.

Сенсор тизимни ривожланиши, янги туғилган чақалоқларда идрок. Болаликни турли даврларида перцептив мотор координацияларини, сезувчанликни ривожланишини ўзига хослиги. Идрокнинг мураккаб шакллари ва қарилик.

Ўқитиш муаммосининг методологик қийинчиликлари. Ўқув фаолиятида идрокни умумий хусусияти ва қонунияти. Идрокда ёш даврларини инобатга олиш. Ўқув фаолиятида қонуниятларни инобатга олиш. Перцептив масалаларни ечишда муомаланинг ва ҳамкорликдаги фаолиятнинг ўрни. Дарсни ташкил қилишда индивидуал фарқларларнинг ўрни. Ижтимоий перцепцияда касбий ва ёш хусусиятларининг ўзига хослиги.

Диққатнинг асосий хусусиятлар. Диққат турлари ва функциялари бўйича:

Диққатнинг ҳажми. Диққат ҳажмининг индивидуал хусусиятлари. Диққатнинг тўпланиши. Диққатнинг барқарорлиги. Диққатнинг тебраниши. Диққатнинг кўчиши ва тақсимланиши. Материал характериға, фаолият турлари ва шахс установакасига кўра диққатнинг барқарорлиги. Диққатнинг бўлинишини белгиловчи омиллар. Таъсирларға чидамлилигини баҳолаш усуллари. Диққатнинг кўчиши ва тақсимланиши. Ҳар хил ҳаракатларға диққатнинг тақсимланиш қобилятини белгиловчи омиллар. Диққат аккомодацияси.

Диққатнинг асосий функциялари. Ихтиёрсиз, рефлатор, инстинктив диққат (Ланге Н.Н.), бирламчи (Э.Титченер), натурал (Л.С.Виготский), зарурий (Н.Ф.Добринин), Ориентировка реакцияси-ихтиёрсиз диққат. Ихтиёрий диққат. Ихтиёрий диққатдан кейинги диққат (Н.Ф.Добринин). Ориентировка реакцияси-ихтиёрсиз диққатнинг физиологик кўриниши эканлиги. Ихтиёрсиз диққатнинг билиш эҳтиёжлари билан алоқаси (Ланге Н.Н.). Ихтиёрсиз диққат- изланувчанлик ва тадқиқотчилик фаолияти. Ихтиёрсиз диққатни шартловчи омиллар: жадаллиги, сифати, тўсатдан пайдо бўлиши, тақрорланиши, ҳаракат ва янгилик.

Диққатолди жараёнлар (Найсер У) ва уларнинг хулқ-атвор тузилмасидаги ўрни. Саралаб ўқиш диққатолди жараёнларини тадқиқ этишнинг усули сифатида.

Ихтиёрий диққат (иккиламчи). Мақсадға эгалик ихтиёрий диққатнинг асосий аломати. Ихтиёрий диққатнинг психологик механизмлари. Перцепция жараёнлари-ихтиёрий диққатнинг асоси. Ихтиёрий диққатни билвоситалик характери. Ихтиёрий диққатни тадқиқ этишнинг қўш стимул методикаси.

Ихтиёрий диққатдан кейинги диққат (Н.Ф.Добринин), бирламчи ихтиёрий диққат (Титчинер). Ихтиёрий ва ихтиёрсиз диққатлардан фарқи.

Вужудга келиш шартлари. Ихтиёрий диққатдан кейинги диққатнинг педагогик аҳамияти. Селектив диққат ва носелектив диққат.

Хотира ҳақида умумий тасаввурлар. Хотиранинг нейрофизиологик асослари ва биохимик назариялари бўйича:

Хотира ҳақида умумий тушунча. Хотира – ўтмиш тажрибаларни эсга олиб қолиш, эсга сақлаш ва унутишдан ибора жараён сифатида. Хотира билан боғлиқ ҳодисалар. Феноменал хотира. Хотира ва ўрганиш. Диққат ва хотира. Хотира ва шахс.

Асаб тизимида изларнинг сақланиши. Хотирада излар консолидацияси. Қисқа ва узоқ муддатли хотиранинг физиологик механизмлари. Хотирани таъминловчи мия тизимлари.

Тафаккур тўғрисида умумий тасаввурлар бўйича:

Тафаккур. Тафаккур ҳақида тушунча. Тафаккурни ўрганишнинг умумфалсафий асослари. Тафаккур фанлар тизимидаги тадқиқот объекти сифатида - фалсафада, логикада, информатикада, физиологияда, педагогикада ва тафаккур хусусиятларининг ўрганилиши. Тафаккур психологик тадқиқот предмети. В.Джемс тафаккур ҳақида. Тафаккурнинг билиш жараёнлари тизимидаги ўрни. Тафаккур ва нутқ. Тафаккур ва онг. Тафаккур ва мулоқот. Тафаккур психологияси соҳасида ишларнинг назарий ва амалий аҳамияти.

Тафаккур психологияси предметининг ривожланиши: асосий назарий ёндашувлар. Тафаккурни ўрганишда классик ёндашувлар бўйича:

Онг классик психологиясида билиш жараёни таҳлили. Тафаккур тасаввур ассоциацияси сифатида. Диффуз репродукция назарияси. Тафаккур хулқ-атвор сифатида: бихевиоризм (хулқ психологияси)да тафаккурни тушуниш. Тафаккур ва ўрганиш. Небихевиоризмда тафаккур муаммоси. Тафаккур муаммога қараш акти сифатида: вюрцбург мактаби концепцияси. Детерминацияловчи тенденция. Тафаккурнинг ўзига хослиги: фаоллиги, мақсадга йўналганлиги.

Тафаккур интеллектуал операцияларнинг функциялашуви сифатида: О.Зельцнинг "комплекслар назарияси". Тафаккур вазиятларни структуралаштирувчи акт сифатида: гештальт назария. Продуктив тафаккур ўзига хос тадқиқотнинг предмети сифатида таҳлил этилиши. "Инсайт" тушунчаси, конфликт, функционал ечим, функционал қайд этиш. Ижодий масалаларни ечиш босқичлари.

Нутқий тафаккур ривожланиш муаммолари бўйича:

Олий психик функцияларни маданий-тарихий ривожланиш назарияси ва нутқий тафаккур муаммоси (Л.С. Виготский бўйича). Тафаккур ва нутқнинг ўзаро муносабатлари таҳлилига асосий ёндашувлар Тафаккур ва нутқнинг генетик илдизлари. Сўзнинг маъноси муомала ва умумлаштириш бирлиги сифатида. Сўзнинг мазмуни ва аҳамияти. Эгоцентрик ва ички нутқ.

Л.С.Виготский ва Ж.Пиаженинг эгоцентрик нутқ тузилиши, функциялари, ва ривожланиши ҳақидаги мунозаралари. Нутқий тафаккур ва тушунчани тадқиқ этиш усуллари ва методикалари. Виготский-Сахаров методикаси. Нутқий тафаккурнинг ривожланиши. Маъномнинг ривожланиш босқичлари, тушунчанинг функционал эквивалентлари: синкретлар, комплекслар, псевдотушунчалар, потенциал ва ҳақиқий тушунчалар (Л.С.Виготский бўйича). Илмий ва ноилмий тушунчалар. Инсон тафаккурининг диалогик характери. Тушунчали тафаккурнинг замонавий тадқиқотлари.

Тил, онг ва тафаккур. Нутқ ва нутқий фаолият бўйича:

Тил. Тилнинг структураси. Морфема.Грамматика. Тил ва нутқ фаолияти. Нутқий мулоқот. Онг ва тил муносабатлари. Лингвистик нисбийлик фарази, унинг эмпирик тасдиқи. Нутқнинг турлари ва функциялари. Нутқий баён этишининг вужудга келиши ва тушуниши муаммолари. Ички нутқнинг психофизиологик тадқиқ этиш (А.Н.Соколов). Нутқнинг пайдо бўлиши ва тушунишини чуқур (семантик) ва атрофлича (грамматик) структуралари "Трансформацион" модел ва уни экспериментал текшириш. Тил ва нутқнинг ривожланиши. Тилни ўрганиш қоидалари. Тилни ривожланиш шарҳи. Тилнинг ривожланиш статистикаси ва критик босқичлари.Мия ва тил. Ҳайвонларда интеллектуал хатти-ҳаракатлар.

Гуруҳий психологик консультациянинг асосий босқичлари ва гуруҳий динамика жараёнлари бўйича:

Гуруҳий динамика ҳақида умумий тушунча. Гуруҳий динамикада гуруҳнинг тузилиши асосий элемент сифатида. Гуруҳий динамикада социометрия асосий усул сифатида. Гуруҳий аҳиллик. Гуруҳий аҳилликни оқибатлари. Гуруҳий аҳилликни вужудга келтирувчи сабаблар. Қаршилик кўрсатиш. Социал психологик тренингда хатти-ҳаракатлар назарияси (Форверг, Альберт). Гуруҳда ривожланиш босқичлари. Социал психологик тренингни ташкил қилиш ва пайдо бўлиши. Социал психологик тренингни асосий усуллари.

Индивидуал психологик консультациянинг асосий тушунчалари ва предмети бўйича

Психологик ёрдам тизимида консультатив психологиянинг ўрни. Консультатив психология ва психокоррекция фанининг вужудга келиши ва ривожланиши. Психологик тренинг, психотерапия, психологик коррекция, диагностика каби турли кўринишдаги психологик ёрдамни қиёсий таҳлил қилиш орқали психологик консультациянинг ўзига хослигини аниқлаш. Психологик консультацияга келган пациентнинг мақсад ва вазифаларини тавсифлаш. Пациент муаммоларини классификациялаш. Консультацияни ўтказишда назария ва дунёқараш. Терапия ва консультацияда шахсий услуб.

Математик статистиканинг асосий тушунчалари бўйича

Математик статистика, тавсифловчи ва индуктив статистика тушунчалари. Кўплик ҳақида тушунча. Бош кўплик, танлама ва

репрезентативлик тушунчалари. Ўлчов шкалалари, ўзгарувчилар ва уларнинг турлари.

Вариацион қатор тушунчаси. Вариацион қаторни тартиблаш. Лимит, ранжировка, медиана, мода ва квартиллар. Вариацион қаторни таснифлаш. Натижаларни график усулда тақдим этиш.

Нормал тақсимланиш қонуни тўғрисида умумий тушунча. Мода, медиана ва ўртача қиймат орасидаги ўзаро боғлиқлик. Дисперсия ва стандарт оғиш. Вариативлик коэффициенти ва стандарт хатони ҳисоблаш.

Боксплот тузиш. Тақсимланиш асимметрияси ва эксцесс кўрсаткичларини ҳисоблаш. Эмпирик тақсимланишнинг эҳтимоллар назарияси билан боғлиқлиги.

Стандарт нормал тақсимланиш тушунчаси. Бош кўплик ўртачаси учун ишончлилиқ чегаралари. Параметрик ва нопараметрик мезонлар тўғрисида умумий тушунча.

Экспериментал психологияга кириш:

Экспериментал психология тарихан шаклланиши. Готтсданкеранинг - психалогоияда экспериментининг асослари. «Экспериментал психология» атамасининг мазмуни. Илмий тадқиқот босқичлари ва жараёнлари (К. Поппер). Г. И. Челпановнинг экспериментал психология фанига қўшган хиссаси. Мантиқий психалогия тизими йўналишида тадқиқотларнинг моҳияти (Дружинин В. Н.). илмий тадқиқот ва унинг принциплари ҳамда тузилиши. Тадқиқот метадалогияси. Дастлабки илмий тадқиқот ва тажрибалар (Б. Скиннер, М. Бунге, Ф. Гальтоном ва бошқалар.). Илмий муоммо. Тахмирн, фараз (Гипотеза). Ўлчамнинг уч кўриниши (С. С. Паповян).

Психологик ўлчов бўйича:

Дастлабки психологик ўлчов назариялари. Ўлчов шкалаларининг турлари. Психологик ўлчовларининг турлари. Тест ва ўлчов назариялари. Дастлабки маълумотларни натижаларни қайта ишлаш ва дастлабки хулосалар. Натижаларни изоҳлаш ва тақдим этиш.

Инсон психик тараққиётини тушунтиришга асосий назарий ёндашувлар бўйича

Психик ривожланиш қонуниятларига биогенетик ёндашув. Рекапитуляция концепцияси. (Ст. Холл). Ривожланишда тарихийлик ва индивидуаллик ўзаро алоқадорлиги муаммоси. Онтогенезда психик ривожланишни ҳаракатлантирувчи кучларни тушунишга омилли ёндашувлар. Нативизм ва эмпиризм. Преформизм назарияси. Уч босқич назарияси (К.Бюлер). Етилиш назарияси. (А.Гезелл). Бола психик ривожланишига норматив ёндашув (А.Гезелл, А.Бине, Л.Термен). Классик ассоцианизм (Дж.Локк) ривожланишда муҳит ва тажрибанинг роли ҳақида. Бихевиоризм ва необихевиоризмда ривожланиш муаммоси (Д.Уотсон, Э.Торндайк, К.Халл, Б.Скиннер). Ижтимоий ўргатиш назарияси (А.Бандура, Р.Уолтерс). Конвергенция назарияси (В.Штерн). Ривожланишни

тушунтиришда психодинамик назариялар. Психоанализ ва ривожланиш назариялари (З.Фрейд). Етишмовчилик комплекси ва социал хиссиёт ривожланишни ҳаракатлантирувчи куч сифатида. Сиблинг мақоми ва ривожланиш хусусиятлари (А.Адлер). Шахс ривожланишини тушунтиришда М.Клейн, А.Фрейд, Д.Винникот, М.Малер ғоялари. Д.Боулби назарияси. Эйнсворт экспериментлари. Шахс ривожланишини тушунтиришда эпигенетик концепция (Э.Эриксон). Боланинг интеллектуал ривожланиши концепцияси (Ж.Пиаже). Эгоцентрик нутқ ва эгоцентрик тафаккур.

Ривожланиш психологиясида маданий-тарихий концепция. (Л.С.Виготский). Ёш тузилмаси ва динамикаси. Ривожланишнинг ижтимоий вазияти тушунчаси. Бола ривожланишида ўқитиш муаммоси. Ривожланишнинг яқин зонаси тушунчаси, унинг назарий ва амалий аҳамияти.

Инсон психик ривожланишини тушунтиришга ижтимоий-маданий ёндашув (А.Валлон). Экологик тизимлар модели (У.Бронфенбреннер).

Ўзини ўзи бошқариш – фаолият сифатида бўйича:

Психология фанида шахснинг ўзини ўзи бошқариш тарихидан, ўзини ўзи бошқариш фаолият сифатида, ўзини ўзи бошқариш ривожланиш жараёни сифатида, ўзини ўзи бошқаришнинг расмий-динамик асослари, шахснинг индивидуаллиги ва ўзини ўзи бошқариши, қобилиятлар ва шахснинг ўзини ўзи бошқариши.

Гендер психологиясининг асосий назариялари бўйича:

Гендер таффовутлар бўйича назариялар ва тадқиқотлар (жинс назарияси, биологик детерминизм, эссенциализм, ижтимоий конструктивизм, культурализм ва бошқалар). Т.Парсонс ва Р.Бейлзнинг жинсларнинг ўзаро бир-бирини тўлдириши назарияси (гендер ижтимоийлашув). Эссенциализм ва ижтимоий конструктивизм. Ш.Берн ва бошқаларнинг жинсга дойр назариялари. Гендерда постструктурализм (Ж.Лакан, Ж.Деррида, Ж.Делез ва бошқалар). Гендер тузилмапаштириш ва гендер кўплик назариялари (Бергер, Лукман, Николсон Л., Фрезер Н.). Гендернинг феминистик назариялари.

Педагогик психология: предмет, тузилма, муаммолари бўйича

Таълим ва тарбия кўпгина фанларнинг предмети сифатида. Педагогик фаолият психологияси таълим ва тарбиянинг психологик жабҳалари. Таълим ва тарбиянинг амалий йиғиндиси. Тарбиянинг таълим олдидаги устунлиги. Педагогик психология тузилмаси. Педагогик психологиянинг асосий муаммолари. Ривожланишда сензитив давр муаммолари. Боланинг психик ривожланиши ва педагогик таъсирнинг ўзаро алоқадорлиги муаммоси. Генотипик ва муҳитда шартланганлик муаммоси. Педагогик ортда қолиш муаммоси. Ижтимоий адаптация ва реабилитация муаммоси.

Психодиагностика фан ва амалий фаолият сифатида:

Психологик диагностика тушунчаси психологик ташхис кўйиш усуллари ва методларининг илмий тизими сифатида. Психодиагностика билан дифференциал психологиянинг, тестологиянинг, амалий психологиянинг ва психометриканинг узаро муносабатлари. Психодиагностиканинг предмети. Психологик билимларни амалиётда кўллаш, психологиянинг мос тармоқлари, дифференциал психометрика психодиагностиканинг асосланиши. Илмий психодиагностика билан амалий психодиагностиканинг ўзаро алоқалари. Психодиагностик тадқиқотларнинг илмий тадқиқотлардан фарқи. Психодиагностик методикаларининг маълумот олиш усуллари орасидаги афзалликлари. Экспертиза ва мижозга маслаҳат бериш психодиагностик вазиятларни икки типи. Психодиагностикани кўлланилиш соҳалари. Психодиагностик тадбирларни ташкил этиш этикаси. Психологик тестларни кўллаш хусусиятлари. Психологик тест тавсифи. Тестларни бажаришда амалий таълимнинг ўрни. Психологик тестлаштиришнинг этикавий муаммолари. Психодиагностик фаолиятнинг касбий-этикавий тамойиллари. Психодиагностик маълумотларнинг ва мижознинг шахсий сирларини конфиденциаллигини таъминлаш. Тест натижаларини маълум қилиш усуллари ва қоидалари. Текширилувчи олдидаги жавобгарлик. Психологик тестлардан фойдаланишни назорат қилишнинг зарурлиги. Диагностик методикалардан фойдаланиш ва уларни жорий этиш қоидалари.

Деструктив хулқ-атвор: тушунча ва турлари, ёндашувлар бўйича:

“Девиант хулқ-атвор ва “деструктив хулқ-атвор” тушунчалари нисбати. Девиант хулқ-атвор. “Нормадан огиш” ва “девиант хулқ-атвор тушунчалари таърифи. Хулқ-атвор психологик категория ва индивид хоссаси сифатида. “Девиант хулқ-атвор” тушунчасини аниқлаш мезонлари. Девиация турлари ва уларнинг характеристикаси. Хулқ-атвор оғишлари классификацияси муаммоси. Оғувчи хулқ-атворнинг психологик ва тиббий классификацияси. Агрессивлик, тобелилик (аддиктивлик), ўзини ўзи маҳкум қилувчи ва и суицид, делинквет, криминал хулқ, психик бузилишлар ва сексуал девиации. Девиация типлари, уларнинг характеристикаси (Р.Мертон, Т. Парсонс бўйича). “Норма-патология” дихотомиясига асосий ёндашувлар. Статистик-адаптацион ёндашув, норманинг негатив мезонлари, маданий уй релятивизм, расмий ёндашув. З.Фрейд, Э.Фромм, Г.Оллпорт, Б. Скиннерларнинг шахс ривожланишидаги норма ва аномалиялар тушунчалари хақидаги қарашлари. Шахс психологияси ва психиатрия. Оптималлик ва яхлитлик шахс конструктив ривожланишининг характеристикаси сифатида. Оптималлик ва яхлитлик конструктив шахс характеристикаси сифатида.

Бемор психологияси бўйича:

Касалликнинг ички кўриниши Бемор психологияси. Касалликнинг аутопластик тасвири. Касалликка муносабат. Касалликдан қайғуриш. Касалликнинг ички кўриниши. Бемор қайғуришининг амбивалент элементлари. Касаллик кулътлари. Касалликнинг ички кўринишининг

асосланганлиги. Оғрик. Кўрқув ва хавотир. Касалликдан қайғуришнинг вақтга боғлиқдиги.

Жиноятчи шахсининг психологик таҳлили бўйича:

Жиноятчи шахси тушунчаси: шахснинг норматив- қадриятлар тизимининг ўзгариши, ўзини-ўзи бошқариш ва ҳуқуқий онгдаги камчиликлар. Акселижтимоий қурилмалар, жиноий ҳулқ-атвордаги ўхшашликлар ва устун келувчи мотивлар. Жиноий ҳаракатда кўриладиган тафсилотлар, нопатологик, психик аномалиялар, вояга етмаган ҳуқуқбузарларнинг индивидуал психологик хусусиятлари

Жиноятчи шахси тушунчаси: шахснинг норматив- қадриятлар тизимининг ўзгариши, ўзини-ўзи бошқариш ва ҳуқуқий онгдаги камчиликлар. Акселижтимоий қурилмалар, жиноий ҳулқ-атвордаги ўхшашликлар ва устун келувчи мотивлар. Жиноий ҳаракатда кўриладиган тафсилотлар, нопатологик, психик аномалиялар, вояга етмаган ҳуқуқбузарларнинг индивидуал психологик хусусиятлари

Меҳнат психологияси фанининг вазифаси ва аҳамияти бўйича:

Меҳнат психологиясининг предмети ва унинг моҳияти. Меҳнат психологиясининг пайдо булиши ва ривожланиши, меҳнат психологиясининг бошқа фанлар билан алоқадорлиги. Меҳнат психологияси тадқиқот методлари ҳақида умумий тушунча. Меҳнат фаолиятини ўрганиш методи, иштирокчи кузатиш методи. Тренажёр методи. Меҳнат операцияларини объектив қайд этиш. Фаолият маҳсулларини таҳлили методи. Меҳнат жараёнларини моделлаштириш методи. Таржимаи ҳол методи. Анкета методи. Хронометрик методи. Тест методи. Меҳнат ва муҳандислик психологияси фанининг предмети максоди ва вазифалари

Махсус психология фан сифатида. Дефект ва компенсация назарияси бўйича:

Махсус психология фани предмети ва вазифалари. Махсус психологиянинг тарихий шаклланиши. Махсус психологияни ўрганиш объекти. Махсус психологияни илмий таҳлил этиш услублари. Махсус психологиянинг тармоқлари: тифлопсихология (кўзи ожиз шахсларнинг психологияси), сурдопсихология (қар-соқов шахслар психологияси), олигофрен психологияси (ақлий ривожланишда ортда қолганлар психологияси). Ривожланишнинг ўртача статистик нормаси тушунчаси. Ривожланишда нормадан оғиш тушунчаси. Ривожланишда бузилишлар юзага келиш сабаблари. Бузилишлар юзага келишидаги биологик ва социологик омиллар. Л.С.Виготскийнинг бирламчи, иккиламчи нуқсон ҳақидаги ғоялари. “Нуқсон”. “Нуқсон тузилиши”, “алоҳида эҳтиёжли болалар”, “органик ва функционал бузилишлар”, “коррекция”, “компенсация”, “интеграция” тушунчалари. Ривожланишида бузилишлар мавжуд бўлган болалар билан ишлашда ривожланиш, ўқитиш ва тарбиялашнинг ўзаро боғлиқлиги.

Ривожланишдаги бузилишлар вариантлари (В.В.Лебединский бўйича).
Компенсация назарияси. А.Адлер ғоялари. Л.С.Виготский ғоялари.
Компенсация турлари.

Психогенетика предмети, вазифалари ва аҳамияти бўйича

Психогенетика – генетика ва психология (аниқроғи – дифференциал психология) фанлари орасидаги фан сифатида. Психогенетиканинг предмети ва асосий вазифалари. Психологияда индивидуаллик муаммоси. Ғарб мамлакатлари психологиясида “хулқ-атвор генетикаси”, рус атамашунослигида “психогенетика” тушунчасининг ишлатилиши. Немис тадқиқотчилари томонидан мазкур тушунчаларнинг танқидий ўрганилиши. Психогенетиканинг асосий тушунчалари. Ирсият қонуниятлари. Генотип ва фенотип. Аллел ген. Доминант ва рецессив генлар. Индивидуалликни тадқиқ этишга бўлган ёндашувларнинг хилма-хиллиги ва уларнинг тадқиқот вазифаларига боғлиқлиги. Фундаментал тадқиқотларнинг ўзига хослиги. Индивидуал хусусиятларни ажратиш, тавсифлаш, таъхис этиш, уларнинг таркибий тузилиши ва ўзаро боғлиқлик қонуниятлари, этиологияси. Илмий адабиётлардаги мавжуд парадигмалар: “биологик ва ижтимоий”, “туғма ва орттирилган”, “ирсият ва муҳит билан боғлиқ”. Индивидуалликни тадқиқ этишнинг психологик назарияда турли амалий муаммоларни ечишдаги аҳамияти. Турли психологик характеристикалар ва турли ёшларда индивидуал тафовутлар вариативлиги доираси. Индивидуалликни тадқиқ этишнинг ўқитиш ва тарбиялаш, касбга йўналтириш, консультация, профилактика ва коррекция учун аҳамияти.

Фойдаланилган адабиётлар:

Рахбарий адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга курамиз – Тошкент.; Ўзбекистон нашриёти. 2017 йил
2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларни таъминлаш юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Тошкент.; Ўзбекистон нашриёти. 2017 йил
3. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда парпо этамиз. – Тошкент.; Ўзбекистон нашриёти. 2017 йил
4. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил қатъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қонидаси бўлиши керак. – Тошкент.; Ўзбекистон нашриёти. 2017 йил

Асосий адабиётлар рўйхати

1. Myers D.G. Psychology. Ninth Edition. – Worth Publishers, 2010. – 910 p.
2. Schiffman H.R. Sensation and Perception: An Integrated Approach. 5th Edition. – John Wiley & Sons, 2001. – 608 p.
3. Мухамедова Д.Г., Муллабаева Н.М, Расулов А.И “Умумий психология” Т.: Мумтоз сўз, 2018
4. Ғозиев Э.Ғ. Умумий психология. Т.: Ўқитувчи, 2010.
5. Вачков И.В., Гриншпун И.Б., Пряжников Н.С. Введение в профессию «психолог» Москва, Воронеж, 2002-2007 г
6. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии: учеб.пособие для студ.высш.учеб.заведений. – 5-е изд., стер. – М.: Смысл; Издательский центр «Академия», 2010. – 511 с.
7. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2006. – 320 с.

Қўшимча адабиётлар рўйхати

8. David F. Lohman, Joni M. Lakin. Reasoning and Intelligence. New York: Cambridge University Press.- 2009.
9. Duane P.Schults. Theories of Personality. Wadsworth, a division of Thomson Learning, Inc. Copyright © 2005.-550p.
10. Edited by Michael Lewis, Jeannette m. Haviland-Jones, and lisa feldman barrett. Handbook of emotions/ The Guilford press. New york london.-2008.
11. Elizabeth A. Styles. The psychology of attention. This edition published in The Taylor & Francis e-Library, 2005.-232 p.
12. Gerald Matthews.- Cambridge University Press.- 2009.-906 p.
13. Strongman K. T. The Psychology of Emotion. Copyright. John Wiley & Sons Ltd, The Atrium, Southern Gate, Chichester. 2003.
14. The Cambridge Handbook of Personality Psychology// Edited by Philip J. Corr. Cambridge University Press 2009
15. Андреев О.А. Тренируем свое внимание /Серия «психологический практикум».-Ростов н/Д: «Феникс», 2004.-232 с.
16. Андреев О.А. Тренируем свою память/ Серия «психологический практикум».- Ростов н/Д: «Феникс», 2004.-224 с.

17. Васильев И. А., Магомед-Эминов М. Ш. Мотивация и контроль за действием. М., 1991.
18. Гальперин П. Я., Кабыльницкая С. Л. Экспериментальное формирование внимания. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1999.
19. Гибсон Дж. Экологический подход к зрительному восприятию. М: Прогресс, 1988. 462 с.
20. Ғозиев Э.Ғ. Психология. -Т., ЎзМУ «Университет», 2003.
21. Ғозиев Э.Ғ. Тафаккур психологияси. Тошкент: Университет ,1990.
22. Ғозиев Э.Ғ. Хотира психологияси. -ТошДу , 1994.
23. Дормашев Ю. Б., Романов В. Я. Психология внимания. - М., 1995.
24. Зинченко Т. П. Память в экспериментальной и когнитивной психологии.– СПб.: Питер, 2002. – 320 с.
25. Ж.Годфруа. Что такое психология? М. 1999 г. 2-том.
26. Зинченко Т. П. Память в экспериментальной и когнитивной психологии. - СПб, 2002.
27. Изард К. Эмоции человека. М., 2001.
28. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2002. – 512 с.
29. Ильин Е. П. Психология воли. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2009. – 368 с.
30. Ильин Е. Психология индивидуальных различий. М. 2003 г.
31. Клонингер С. Теория личности: познание человека. -СПб.: Питер. 2003. -720 с.
32. Крылов А.А., Маничева С.А. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии.-Спб.: Питер, 2005.-550 с.
33. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М: Изд-во полит, литературы.2005. 304 с.
34. Лурия А. Р. Нейропсихология памяти. (Нарушения памяти при локальных поражениях мозга)». М., «Педагогика», 1998.
35. Любимов В.В. Психология восприятия. – М.: Эксмо, 2007. – 472 с.
36. Общая психология: в 7 т.: учебник для студ. высш. учеб. Под ред. Б.Братуся. – М.: Издательский центр «Академия», 2007.
37. Максименко С.Д.Общая психология.-М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер»-2004.-528 стр.
38. Мартин Д. Психологические эксперименты .Секреты механизмов психики.- Спб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004-480 с.
39. Маслоу А. Мотивация и личность. М., 1998.
40. Общая психология и психология личности/ под.ред. А.А.Реан.- М.:АСТ:Астрель;СПб.:Прайм-Еврознак,2009.-639 стр.
41. Петровский А. В., Ярошевский М. Г. Основы теоретической психологии. М., 1998.
42. Психология. Учебник. /Под. Редакцией А.А.Крылова.-М.: ПБОЮЛ МЛ.Захарова, 2001.-584 с.
43. Реан А. А. Психология изучения личности: Учеб. пособие. — СПб., Изд-во Михайлова В. А., 1999. — 288 с.
44. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. М., 1989.
45. Суннатова Р.И. Каримова В.М.,Таджибаева Р.Н. Мустакил фикрлаш. Тошкент, 2000.

46. Суннатова Р.И. Структура мыслительной деятельности. Ташкент: Фан, 1996.
47. Тинберген Н. Поведение животных. М., 1985.
48. Узнадзе Д. Н. Общая психология / Пер. с грузинского Е. Ш. Чомахидзе; Под ред. И. В. Имедадзе. — М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004. — 413 стр
49. Узнадзе Д. Н. Психологические мотивации поведения человека. М., 1969.
50. Усманова Э.З. Ўқувчиларнинг мустақил тафаккурни қандай шакллантириш мумкин?—«Педагогика ва ёш психология» илмий-оммабоп серия, 2000, №1.
51. Усманова Э.З. Мотивационно-эмоциональная регуляция мышления в условиях интеллектуального конфликта. Ташкент: Ўқитувчи, 1993.
52. Фабри К.Э. Орудийное действие животных. М., 1980.
53. Файзуллаев А. А. Мотивационная саморегуляция личности. Ташкент, 1987.
54. Фромм Э. Психология человеческой деструктивности. М. 2000 г.
55. Хрестоматия по вниманию/ Под ред. А. Н. Леонтьева, А. А. Пузыря, В. Я. Романова. М.: Питер, 2004.
56. Хрестоматия по общей психологии. Психология памяти/ Под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В, Я. Романова. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2001.
57. Шиффман Х. Ощущение и восприятие. – 5-е изд. – СПб.: Питер, 2003. –928 с.
58. Юнг К.Г. Очерки по аналитической психологии.-Мн.: ООО «Харвест», 2003.-528 с.
59. Юнг К.Г. Воспоминания, сноведения, размышления.-Мн.: ООО «Харвест», 2003.-496 с.
60. Юнг К.Г. Психологические типы. -Мн.: ООО «Харвест», 2003.-528 с.

Интернет ресурслари

1. <http://textshare.tsx.org>
2. <http://www.mgimo.ru/filesserver/>
3. <http://www.ssu.runnet.ru/...>
4. http://www.philol.msu.ru/~rlc2001/ru/sch_14.htm
5. <http://www.voppsy.ru>
6. <http://flogiston.ru/arch>
7. <http://psychol.ras.ru>
8. <http://psyberia.ru>